

een blad worden met zoodanige oplage dat en de hoofdredacteur en de vaste medewerkers behoorlijk gehonoreerd kunnen worden, en dan bestaat er ook nog de mogelijkheid dat dit blad van 8 op 12 pagina's per week wordt uitgebreid, terwijl bovendien het slechts dan mogelijk zal zijn, weer te beginnen met een catechismusbijlage, waar heel ons volk om roept, de heeren predikanten niet het minst. Het zijn Ref-stemmen en dat blad uit het Noorden, die dit thans onmogelijk maken. Of zij daarmee onze kerken waarlijk dienen blijve aan hun eigen consciëntie ter beoordeling.

Bovendien, hebben deze heeren zich er al eens rekenschap van gegeven, dat zij ons volk, dat toch al zoo heel veel moet opbrengen, met hun gezamenlijk budget, dat toch waarschijnlijk op 't oogenblik wel een veertig duizend gulden beslaan zal minstens een achttal flinke predikantstraktementen uit den zak halen, die nu in de zakken komen van een paar uitgevers, papierhandelaren, drukkers en redacteurs? Is dat geld werkelijk op deze manier efficiënt besteed? Ook die vraag blijve aan hen zelf ter beoordeling over.

Tenslotte: onze predikanten zitten tot over de ooren in het werk. Zij preeken soms vijfmaal per Zondag, klagen — en terecht — dat zij hun ambtelijk werk niet aan kunnen. Hebben de redacteurs van deze bladen zooveel tijd disponibel, dat zij die vrijmoedig achter hun schrijfflats besteden kunnen. Is er geen werk dat urgent is in hun eigen gemeente en omgeving? Is er werkelijk zoo'n schreeuwend behoefte aan hun pennevruchten, dat dit voor al het andere gaan moet? Het is vraag drie die zij voor zich zelf maar eens moeten oplossen.

We zeiden, dat we nog een tweede argument hadden.

Het is er een van sociaal-ethisch karakter.

De Uitgevers van De Reformatie hebben na Mei 1940 de risico's heel duidelijk gezien en ook aanvaard, toen de hoofdredacteur bleef schrijven zooals hij vóór Mei 1940 geschreven had. Het had ook hun bedrijf en ook hun persoonlijke vrijheid kunnen kosten. Zij hebben den hoofdredacteur rustig zijn gang laten gaan tot de laatste pagina in Augustus 1940 toe, toen de gevangensdeuren zich achter hem sloten. We weten wel, dat is hun plicht geweest, en zij verheffen zich er ook niet op. Maar eenige waardeering mocht thans toch wel blijken bij deze heeren „uitgevers“ en redacteurs. Bovendien hebben de uitgevers van De Reformatie het technisch en administratief personeel van De Reformatie vijf jaar lang gehandhaafd, ofschoon deze menschen praktisch met de armen over elkaar gezeten hebben, een post die vele duizenden belooft. Dan hebben zij, direct toen er een mogelijkheid was in 1945 De Reformatie weer uit te geven, geen kosten en moeite ontzien om het blad weer te brengen, volkomen in zijn ouden vorm, ofschoon hier een dubbel aantal administratieve krachten en zeer hooge drukkerslonen mee gepaard gingen.

Zegt dit alles dezen heeren niets?

Laat mij dan het volgende mogen opmerken.

Er bestaat reeds tientallen jaren in het drukkersbedrijf een sociale ordening, die prachtig werk verricht heeft. Daarin ligt ook vervat de z.g. „bescherming van periodieken“. Geen concurrent-drukker kan zoo maar een blad bij een collega weghalen. Ieder blad ligt „beschermd“. Dat vindt zijn oorzaak voornamelijk hierin, dat een drukker zeer hoge kosten moet maken om een periodiek te kunnen drukken. Wanneer een uitgever van zoo'n blad nu zonder meer zomaar naar een anderen drukker kon overstappen, omdat die misschien iets goedkoper zou kunnen exploiteren, blijft de gedupeerde drukker met zijn hoge kosten zitten. Dat zou onsociaal zijn, vandaar deze „bescherming“.

Maar wat wel mogelijk is, en waarin helaas niet te voorzien is, is de figuur, dat men een nieuw, soortgelijk blad opricht en probeert de abonnees van het blad in welks vaarwater men wil gaan varen af te troggelen. Daarin is moeilijk te voorzien. Maar daarom juist ook te meer is dit een onsociale handeling, die lijnrecht strijdt met de regels der ethiek, zeker der christelijke ethiek, en zij die daarvoor niet terugdeinzen hebben hier een schema met de wereld, en dat nog niet eens in haar besten verschijningsvorm. Dit is sociaal geen antirev, maar wel terdege een revolutionaire manier van „zaken doen“.

We nemen graag aan dat de heeren redacteurs, die hieraan hebben mee gewerkt, dit alles niet doorzien hebben. We willen zelfs aannemen dat de „uitgevers“, die deze heeren tot deze daden verleiden hebben, het evenmin consequent hebben doorgedacht. Maar waarom laat men het vak uitgeven dan ook niet aan uitgevers over? Is men verblind geweest door de visioenen van groote winsten, die er in de eerste weken na de bevrijding, in het uitgeversvak schenen behaald te kunnen worden, toen er overal nog groote „leeshonger“ was en het verkoopen van gedrukte stukken volstrekt geen kunst was? We hopen dat die oogen dan nu open moeten gaan en men weer het gulden oud-hollandsche spreekwoord gaat bedenken: „schoenmaker houd je bij je leest“. Een bakker blijve een bakker, een kruidenier een kruidenier en een wijnhandelaar een wijnhandelaar en een uitgever een uitgever. Men bespaart zich dan wellicht — wanneer men tenminste zijn eigen vak onder de knie heeft — groote desillusies en heeft kans antirevolutionair te blijven, ook in zijn bedrijfsleven. Dit zijn dingen die openhartig gezegd worden, maar daar zijn we dan ook de „vrij gemaakte kerken“ voor, en we gelooven, dat toen men ons eens meening vroeg over de „verbrokkeling van onze vrijgemaakte pers“ ook op deze openhartigheid prijs gesteld heeft.

Natuurlijk weet onze hoofdredacteur van dit geschrift niets af, hij zou op zijn goedmoedige manier zijn schouders er over opheffen en zeggen: och laat maar waaien. Hij heeft ook al zooveel desillusies moeten slikken! Maar wat hij zelf dan wellicht moeilijk zeggen kan, nemen wij maar voor onze rekening.

K. C. v. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Om de constitutioneele vrijheden.

Een vorig maal schreef ik over het recht van oppositie dat in de constitutioneele monarchie toekomt aan het volk. Een recht dat in onze dagen min of meer wordt miskend. Wie op het oogenblik opponeert tegen regeringsmaatregelen, die werkt niet opbouwend mede aan het herstel van Nederland, die stelt het algemeene, nationale belang achter bij partij- of groepsbelang. Ook schreef ik dat deze verloochening van het recht van oppositie niet iets nieuws is in de historie van ons land. Ook kort na den Franschen tijd werd door velen oppositie gezien als anti-nationaal.

De parlementaire historie van de vorige eeuw levert een belangrijk moment op, voor deze zaak van groot gewicht. Dat moment viel in 1866 toen de befaamde motie-Keuchenius werd ingediend en in de kamer werd aangenomen. Deze motie en haar gevolgen zijn van zeer groot beteekenis geweest voor de ontwikkeling van het parlementaire stelsel, d.i. dat regeringsstelsel waarbij de regeermacht berust bij de kroon maar het volk invloed oefent in zijn vertegenwoordiging en de ministers de verantwoordelijkheid dragen voor alle regeringsdaden.

Wat was het geval? In 1866 viel het ministerie Franssen van de Putte door de verwerping van een koloniale wet. Het volgende ministerie droeg den stempel van den leider der oppositie tegen Franssen van de Putte, nl. Mr P. Mijer. Deze stelde onmiddellijk de koloniale kwestie op den voorgrond. Hij zou als minister deze moeilijke zaak tot een oplossing brengen. Maar eer hij nog goed en wel zijn ministerieele loopbaan had aangevangen werd hij benoemd tot gouverneur-generaal van Ned. Indië. Onmiddellijk diende toen Mr Keuchenius, die in de kamer zitting had, een motie in, als volgt luidende: De Kamer, de gedraglijn van het Kabinet ten opzichte van de uittreding van den Minister van Koloniën, Mr P. Mijer afkeurend, gaat over tot de orde van den dag. Deze motie werd door de meerderheid van de kamer aanvaard.

Groot was veler verontwaardiging over dit optreden van Keuchenius. Keuchenius had zich bezondigd aan aantasting van een recht der Kroon! Immers, de gouverneur-generaal van Ned. Indië wordt benoemd door de Kroon, en nu had Keuchenius zijn afkeuring over zulk een benoeming te kennen gegeven. Dit was een beleediging voor den koning! Keuchenius was revolutionair, hij kwam in opstand tegen het wettig gezag in Nederland, tegen het Oranjehuis! Hij bemoeide zich met iets waar hij als kamerlid niets mee te maken had, met een zaak die stond buiten de beoordeling van de Staten-Generaal.

Ook het overblijvende ministerie vatte de zaak aldus op, en het adviseerde den koning over te gaan tot kamerontbinding. De koning volgde dit advies op. En bij de voorbereiding van de nu noodzakelijke geworden nieuwe verkiezingen werd heel wat stof opgewaaid. Druk werd gewerkt met de liefde en den eerbied die wij verschuldigd zijn aan het koningshuis. En ook in christelijken kring was de liefde voor Oranje een veel gebruikt motief ter bestrijding van de houding van Keuchenius.

Groen van Prinsterer echter verdedigde uitvoerig en meesterlijk deze houding in het tweede deel van zijn Parlementaire Studiën en Schetsen. Het ging hier om niets meer of minder dan de handhaving van het parlementaire stelsel, de handhaving van de constitutioneele vrijheden. Bij die vrijheden behoort het om critiek te mogen oefenen op elke regeringsdaad die tot stand komt onder verantwoordelijkheid van den desbetreffenden minister.

Zeker, elke regeringsdaad is ook een daad van de Kroon. Maar geen regeringsdaad geschiedt buiten het ministerie om. En het Parlement heeft het recht op deze deden critiek te oefenen. De Kroon blijft staatsrechtelijk onschendbaar. Afkeuring van een regeringsdaad door de volksvertegenwoordiging is dan ook nooit een persoonlijke beleediging voor de Kroon. Zulk een afkeuring kan echter wel voor een ministerie reden worden om heen te gaan.

Wordt dit recht van oppositie miskend dan wordt het geheele parlementaire stelsel zinloos.

Keuchenius wilde met zijn motie het zinloos worden van het parlementaire stelsel voorkomen. Het kabinet werkte inderdaad in die richting. Immers het was tot stand gekomen tengevolge van verwerping van een koloniale wet en het had dus tot eerste taak de koloniale kwestie tot oplossing te brengen. En nu werd, onder verantwoordelijkheid van het kabinet, de minister van koloniën, dus de man die speciaal erbij betrokken was, die ook de leidende figuur was, van zijn post ontheven en benoemd tot gouverneur-generaal.

Dat was een spotten met het geheele parlement, dat van dezen minister wetsontwerpen mocht verwachten die het optreden van dit ministerie rechtvaardigden.

En al werd de kamer ontbonden en bleef het kabinet aan, het parlementaire stelsel is toch door deze gebeurtenis wel bevestigd.

In onze dagen, waarin zoo geroepen wordt om democratie en volksoverheid, is het parlementaire stelsel echter weer in discrediet. Brede lagen van het volk achten de bijeenroeping van de Staten-Generaal overbodig en ongewenscht. De verkiezingen moeten zoo lang mogelijk uitgesteld worden. Het kabinet schroomt om met het gansche regeringsbeleid te treden voor de kamers. En zij die vroeger niet veel blijf gaven van liefde voor het Oranjehuis achten het nu eisch van die liefde om af te zien van alle oppositie.

Gelukkig is er al eenige kentering te bespeuren.

Ook ten aanzien van Indië is het broodnodig, dat de Staten-Generaal gekend worden in het regeringsbeleid.

In 1866 werd een gouverneur-generaal benoemd.

In 1945 ontving een gouverneur-generaal ontslag. Ik ben geen parlementair, maar bij mij rijst wel de vraag: Zou het niet goed zijn wanneer een kamerlid den moed had om een motie in te dienen van deze strekking. De Kamer, de gedraglijn van het Kabinet ten opzichte van het ontslag van den gouverneur-generaal Jhr Van Starckenborg, afkeurend, gaat over tot de orde van den dag?

Naschrift. Wie uitvoerig wil lezen over deze interessante bladzijde uit Nederland's parlementaire historie, kan terecht bij Mr Groen van Prinsterer, Parlementaire Studiën en Schetsen, deel II, Mr Fabius, Gewogen biz. 46 vv. Mr P. A. Diepenhorst, Onze strijd in de Staten-Generaal, deel II biz. 381 vv.

Sappemeer.

B. Jongeling.

Amice frater.

Het is voor ons Calvinistisch politieke leven in de vorige eeuw, en nog, hoezeer het tot goede ontwikkeling kwam, toch tot schade geweest, dat het niet gelukte bij de herleving van meet af in innige aanraking te komen met hetgeen de mannen der groote Reformatie, Calvin en zijn jongeren, mochten geven voor de rechte kennis van het staatsleven. Ik noem naast Calvin, mannen als Du Plessis Mornay, Hotman en Althusius.

Groen van Prinsterer kende hun geschriften wel, dat blijkt uit zijn „Ongeloof en Revolutie“, maar minde ze niet al te zeer. Hij kon zich in hun opvatting, zoo zegt hij, van de betrekking tusschen overheid en onderdaan niet vinden. Hij komt een paar bladzijden verder op dit oordeel eenigermate terug als hij verklaart: „misschien heb ik reeds te veel toegegeven, toen ik zeide, dat de Calvinisten, om de omstandigheden, somwijlen tot gevoelens kwamen, die met de eerbiediging der overheid niet strookten“. Met dat al, het bezwaar lag er. En het was ook te verklaren.

Voorreest was de positie der reformatoren zoo geheel anders. Zij zagen de revolutie beginnen van boven af aan, van den kant der overheden, van de machtigen der aarde, die zich bekleed waanden met Goddelijk gezag, zich dus absolute macht toeëigenden, die zij dan nog verstonden als de meest ergerlijke willekeur, gevoed als zij waren met de wijsheid van Macchiavelli. Zij beoefenden, als het om der wille van hun macht ging, geen middel, hoe gemeen ook, te schuwen. Vergif behoorde tot hun geliefkoosde wapenen.

Zij beroemden er zich dan ook nog op, dat zij regeerden bij de gratie Gods, waarom Calvin, die hen gezelschapte in de meest krachtige taal, spottend hen toeriep, dat ook een schoenmaker aldus mocht spreken. Ook bij de gratie Gods-schoenmaker.

Wij vinden toen en later de revolutie bij de machtige vorstenhuizen, bij de goddelooze Habsburgers, Bourbons en Stuarts. Daartegen hadden de Calvinistische mannen te strijden en het was een harde strijd. Het ging dus tegen het revolutionair overheidsgezag, dat geen dit gezag gestelde grens wilde erkennen.

Groen zag echter de revolutie meer van onderen op komen. Hij had den strijd te voeren tegen de volkssovereiniteit, tegen de miskenning van het overheidsgezag. Hij kon dus de taal der Calvinisten van de 16e eeuw moeilijk verstaan. Maar dit was het ergste niet, want Groen kende de historie te goed, dan dat hij niet met dit feit rekening zoude houden.

De Calvinisten der 16e eeuw leerden omtrent den staat veel uit de Schrift, maar vonden voor hun Christuurlijke gedachten geen voor het rechtstreeks op de Schrift gebouwde terminologie, of beter gezegd zij misten een Calvinistische wijsbegeerte. Zij zaten nog vast in de natuurrechtelijke beschouwingen en woorden, die zij aan de universalisten hadden geleerd.

Tegen de overheidsmisdaad was er ook een humanistisch verzet. Zelfs bij de Jesuiten, die als echte Monarchomachen den tyranniemoord wel verdedigden, mischlen wel het meest als wapen voor hun contra-reformatie. De humanisten zetten de volkssovereiniteit voorop. En nu leidde het gemis aan een Schriftuurlijke wijsbegeerte, aan goede formules voor de Schriftuurlijke gedachten, evenals voorheen in den eersten tijd der Christelijke kerk, ook onze Calvinistische juristen er toe, om de humanistische terminologie te gebruiken.

Zij dachten in menig opzicht Schriftuurlijk, zij vertolkten die gedachten in niet Schriftuurlijke taal.

En het is dus niet te verwonderen, dat Groen en ook Fabius daartegenover wel vreemd stonden.

De Calvinistische schrijvers kwamen in vergetelheid, zooals heel het werk der gereformeerde vaders.

Althusius werd in de vorige eeuw weer door Von Gierke ontdekt, maar deze zag de woorden, en het ontbrak hem aan licht om de gedachten goed te vatten. Hij vertelde dus, dat Althusius de voorganger was van Rousseau. Zoo was er misverstand allerwege.

Ook dr Kuiper heeft eerst in zijn „Antirevolutionaire staatkunde“ veel aandacht geschonken aan de werken der oude Calvinisten.

Zullen wij nu die reformatoren hard vallen, dat zij te midden van hun geweldigen kamp, steeds weer met den inzet van hun leven gestreden, niet ook konden denken aan het leggen van een goed wijsgeerig fundament? De Heere geeft steeds weer het rijkere licht in Zijn werken op Zijn tijd.

Wij kunnen hen niet hard vallen, vooral niet als wij zien hoe, nu de Heere in Zijn groote goedheid dit licht wel geeft en ons mannen schenkt, als Schilder en Dooyeweerd en Vollenhoven, die het werk, door Kuiper aangevangen voortzetten, en al hun gaven en krachten geven om schriftuurlijk denken en spreken in gehoorzame overeenstemming te brengen, deze mannen worden miskend en zelfs aan de Vrije Universiteit worden ze tegengewerkt.

Men blijft wijsheid en die de een wetenschap weg te nemen. Men kan Zoo wer positie gekregen regeeren b geloof zijn gewetensvr gereformeerde verkondigd. Nu word de Christu En — een de stelling heid. Wie orde is?

Nu moge iemand an gewoon da greep van dan ook te geerte der leerlingen — niets ander goede lijn.

Maar ter hun Kuype wijt aan de synodale k blijkbaar h hier gaat. Men onder

Dr Kuyp doelde, nie „Gemeene aarzel in regeeren bi vrees te G eenheid. G omtrent de tus verder nog niet me den kring e dat voort v zooveel jiv Synodes de stop te zet graven der

Reeds B ik straks w op zijn bek waarheid g niet geheel Groen w Doch hij de eeuwen

Hoe zoch denkbeelde deze zoo v ding der s Groen was nald en de Zoo bij De de rechten het recht C Zoo bij de te St. Peter ook in dit den man, d behoef te

Daarna h zoo zeide h Weik een als hij had Zijn groote Maar zie deze rijke

Ik zeg di machthebbe zijn om te de werke bidden om

Want het eeuwen do Schriftuurlij voor heel en ons door juist van d de zijde e tegenstand bij oude de

Want de komt aan c Men behoef Dat is de

dagen. En v rezen, om teele dingel kigheid zien De groote l wij onzen C vooral toe, over de bet ook over h

Wij moete stellig niet zonderheid schonken. I de professo mogen bied ook voor h het verbont een reforme verwonderit is zeker d

Maar dit geeft. Inmi